

งานวิเคราะห์บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

หัวข้อ คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

โดย นางสาวมนัญญา ภูแก้ว

วิทยาการ ๔

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

มาตรา ๑๐๗ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

- (๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
- (๓) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เว้นแต่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา
- (๔) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน
- (๕) ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ด้วย
คือ

(ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

(ข) เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง หรือเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดนั้น

(ค) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง

(ง) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปีการศึกษา

(จ) เคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปี

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๐๑ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

- (๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
- (๓) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในกรณีที่มีการเลือกตั้งทั่วไปเพราะเหตุยุบสภา ต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสามสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง
- (๔) ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ด้วย
 - (ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
 - (ข) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง
 - (ค) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีการศึกษา
 - (ง) เคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปี
- (๕) ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบสัดส่วนต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งตาม (๔) แต่ลักษณะดังกล่าวในกรณีใดที่กำหนดถึงจังหวัดให้หมายถึงกลุ่มจังหวัด
- (๖) คุณสมบัติอื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

เปรียบเทียบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ กับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

หมวด ๑๐๖ มาตรา ๑๐๑ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

- (๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
- (๓) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เว้นแต่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา

(๔) (๓) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในกรณีที่มีการเลือกตั้งทั่วไปเพราะเหตุยุบสภา ต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสามสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง

(๕) (๔) ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ด้วย คือ

(ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

(ข) เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง หรือเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดนั้น เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง

(ค) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปีการศึกษา

(ง) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปีการศึกษา เคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปีห้าปี

(จ) เคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปี

ข้อพิจารณาและข้อเสนอแนะ

จากการที่ได้มีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ในส่วนของคุณสมบัติผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งแล้วจะเห็นได้ว่า ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้กำหนดให้ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งจะต้องเป็นบุคคลที่สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า แต่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ นั้น จะไม่มีการกำหนดในส่วนของระดับการศึกษาของผู้ที่จะสมัคร ซึ่งก็แสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มีการเปิดโอกาสให้กับบุคคลที่มีความสนใจที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งได้กว้างมากขึ้น ทำให้บุคคลที่อาจมีความรู้หรือมีประสบการณ์แต่ไม่ได้จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าสามารถลงสมัครได้ ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับระบอบการปกครองของประเทศไทยอันมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน แต่ทั้งนี้การเปิดโอกาสดังกล่าวนั้นก็อาจส่งผลเสียได้เช่นเดียวกัน กล่าวคือ ในการเข้ามาทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องเข้ามาเป็นฝ่ายนิติบัญญัติหรือทำหน้าที่ออกกฎหมาย ซึ่งต้องอาศัยความรู้และความเข้าใจในกระบวนการนิติบัญญัติ ในบางครั้งจึงมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยบุคคลที่มีความรู้ทางด้านนิติบัญญัติหรือต้องเป็นบุคคลที่สามารถทำความเข้าใจในกระบวนการนิติบัญญัติได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งในการนี้ผู้ศึกษาเห็นด้วยกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่เปิดกว้างมากขึ้นให้กับบุคคลที่มีความสนใจจะลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ทั้งนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าในการเลือกตั้งแต่ละครั้งผู้สมัครจะต้องมีการแสดงถึงคุณสมบัติของตนเองให้ชัดเจน

อาทิ ระดับการศึกษาที่จบ ประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ความสามารถพิเศษ ความสำเร็จต่าง ๆ ที่ผ่านมาเป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้มีการคัดเลือกและกลั่นกรองตัวแทนของตนที่จะเข้าไปบริหารบ้านเมืองอย่างรอบคอบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในส่วนของ (๓) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งได้มีการกำหนดระยะเวลาให้ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งต้องสังกัดพรรคการเมืองเป็นเวลาเก้าสิบวันนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งนั้น ผู้วิเคราะห์เห็นว่าเป็นการจำกัดสิทธิของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะย้ายไปสมัครรับเลือกตั้ง ในนามของพรรคการเมืองอื่นเป็นไปได้ยากขึ้น จนมีการเสนอความเห็นให้แก้ไขกลับไปสู่หลักการไม่ตกอยู่ภายใต้อาณัติใดของผู้แทนปวงชนกลับมา บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญอีกครั้ง ดังเช่น รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๑๑ เพื่อป้องกันมิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสภาพเป็นผู้แทนพรรคการเมืองและปฏิบัติหน้าที่เพื่อพรรคการเมือง^๑ อย่างไรก็ตามการกำหนดเวลาสังกัดพรรคการเมืองไว้ ๙๐ วัน ก็เพราะรัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์ที่จะทำให้ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนต้องพิจารณาและศึกษาอุดมการณ์หรือนโยบายของพรรคการเมือง ซึ่งตนประสงค์จะเข้าเป็นสมาชิกและลงสมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรคการเมืองนั้น มิใช่เพียงการเข้าสังกัดพรรคเพื่อผลประโยชน์หรือเพื่อโอกาสในการได้รับเลือกตั้งเท่านั้น^๒ จึงถือว่าเป็นความพยายามในการแก้ไขปัญหาของความอ่อนแอในระบบพรรคการเมืองของประเทศไทยจนนำไปสู่ความไร้เสถียรภาพของรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งตลอดมา

นอกจากนั้นแล้วรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ยังได้ขยายเวลาให้ผู้ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ต้องเคยศึกษาในสถานศึกษา ต้องเคยรับราชการ หรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๕ ปี ซึ่งในกรณีนี้ผู้ศึกษาเห็นว่ากรขยายเวลาดังกล่าวนั้น จะทำให้ได้บุคคลที่เป็นคนพื้นที่ที่แท้จริงมากยิ่งขึ้น ทำให้บุคคลดังกล่าวมีความรู้ความเข้าใจในพื้นที่และเข้าใจถึงความต้องการของคนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง อันจะส่งผลให้เป็นตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย

^๑ ปริญา เทวานฤมิตรกุล, ดร., “การคุ้มครอง ส.ส. ในฐานะผู้แทนปวงชนไม่ได้ตกอยู่ภายใต้อาณัติของพรรคการเมือง เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี ครั้งที่ ๗ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๔๘.

^๒ พงษ์เทพ เทพกาญจนา, รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๙/๒๕๔๐ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๐, หน้า ๑๙๓